

FÖR NORDENS FOLK

Tale af Ordførende i Akademiska Föreningen i Lund, Professor Assar Hadding,
ved „Nordisk Fest til Fædrenes Minde“ den 23. Marts 1939.

Det är ingen tillfällighet att i Lund festen till fädrens minne firas som en *nordisk* fest. Tanken på de nordiska folkens samhörighet har vi tagit i arv från våra fäder, och den har här djupare rötter än på någon annan plats i Norden. Kring den tanken har man decennium efter decennium samlats i denna sal, och sekler igenom har tanken hållits levande i denna stad. Många har här vittnat om den alltsedan de stora nordiska ärkebiskoparnas dagar, och under domkyrkans valv och i kryptans stillhet tror vi oss ibland förnimma något av de rösterna, röster som ej tiden helt förstummat.

Den nordiska tanken har upplevat de mest skiftande stämningar och skiftande förhållanden. Den har firats vid glada fester och den har avhandlats då fara eller nöd tvingat folken att söka stöd hos varandra. Det är inte med oblandad glädje vi ser tillbaka på de tider, då den mer än eljest varit aktuell, och nu står vi åter inför den allvarsfyllda frågan: »Vilka förpliktelser har de nordiska folken mot varandra, vilka offer kan de kräva av varandra?» Endast folken själva kan giva svar på frågan. Vi vill alla bevara vår frihet och vår rätt att utvecklas fritt, men vi känner banden som binder oss samman. Vi önskar att samförståndet skall bli allt klarare, och att den röst vi riktar mot världen utanför skall ge uttryck för en samlad enhet.

För många år sedan fick jag av en vän en gammal luta, ett underbart instrument. Jag har inte lärt mig spela annat än enkla melodier och slå enkla ackord, och därför hänger lutan långa tider stum, som en vacker dekoration på min vägg. Men då och då tar jag ner den, och när jag knäpper på en sträng, tjusas jag alltid på samma sätt av tonens skönhet. Men låter jag handen glida över strängarna, och söker jag spela de små melodier jag kan, drunknar tonernas egen skönhet i en skärande disharmoni. Strängarna måste stämmas, men när det är gjort, sjunger lutan som befriad. Det är ett jubel i tonerna och en klang i strängarna, som man aldrig kunnat ana.

Jag har ofta tänkt att det är med oss människor som med strängerna på min luta: också vi behöver stämmas, och inte, som vi kanske tro, bara

för att vara andra till lags, utan framför allt för att komma till vår rätt och för att erfara någon mening i vårt liv.

I dessa dagar, då jag ofta tänkt på denna nordiska fest och på de nordiska folken, för vilka jag skulle tala, har detta åter och åter kommit i mina tankar. Det har synt mig att även Nordens folk kan liknas vid strängarna på ett instrument. De kan var för sig ge vackra toner, men söker man av dem utvinna ett rent ackord skorrar kanske dissonansen av en ostämnd sträng. Den måste stämmas, och vi vet vad det betyder. Att stämma en sträng är i regel att spänna den, stundom ända till bristningsgränsen, men hellre än att ständigt höra falska toner vill vi höra strängen brista.

Ett samförstånd mellan folken vinnes endast genom uppoffringar, men den harmoni som skapas är värd stora offer. Vi Nordens folk bör aldrig glömma, att vad vi offra för vår enighet, det skall skänka oss ökad styrka. Vi bör också göra klart för oss, att våra ansträngningar och uppoffringar för att nå detta mål inte betyder ett uppgivande av de enskilda folkens egenart eller frihet. Det är med folken som med strängarna: först då de är stämda kommer de till sin fulla rätt, först då framträder deras egna förtjänster, deras värde.

Det är detta strängarnas samspel som bör vara en sinnebild för de nordiska folkens enhet. Ingen kommer väl på den idén att tvinna samman fiolens strängar till *en* för att få starkare och renare toner, ingen söker väl vinna mera harmoni i sitt spel genom att göra alla strängarna lika. Det är strängarnas olika karaktär som gör spelet rikt och värt att lyssna till.

De nordiska folken bör nu mer än någonsin söka samförstånd. Nu mer än någonsin bör deras stämma bli hörd. Aldrig, synes det mig, har Nordens folk haft en större uppgift att fylla än den som nu kan falla på deras lott. Den harmoni de vunnit, och som ständigt skall förnyas, får ej brytas ned, den skall ljuda över jorden.

Liksom jag liknat Nordens folk vid strängarna på ett instrument vill jag likna jordens folk vid en stor orkester. Men det är en orkester utan dirigent, utan noter, utan känsla för harmoni. De olika instrumenten synas endast sträva efter att överrösta varandra. Genom hornens smatter och pukornas åska skära enstaka toner från andra instrument. Då och då blir det tyst, man liksom håller andan. Då kan det hända att man hör från en stråke en klar melodi; det händer att man lyssnar till den, det händer att andra instrument söka fånga den, men så dränkes den i nya våldsamma utbrott från de gällare och starkare instrumenten.

Man frågar sig: skall det alltid fortsätta så? Kanske. Men möjlighet finns till en ändring. De lugna pauserna kan bli allt längre, och allt flera instrument kan lockas av melodien, allt flera kan fånga den. Kanske skall det komma en tid då hela orkestern kan spela den.

Bara tanken på den möjligheten gör det till en bjudande plikt för de instrument som känner melodien att aldrig upphöra att låta den ljuda. Det gäller ej att överrösta andra, det vore omöjligt, men det gäller att hålla tonerna rena. Det är ej det genomträngande ljudet, som lockar till efterföljd, det är harmonien och de känslor och tankar den utlöser.

I den jordiska orkestern representera de nordiska folken ej något av de ljudstarkare instrumenten. Deras stämman är svag men trots det kan den verka liksom fiolen i en vanlig orkester, den kan bära melodien och binda samman de övriga instrumentstämmorna.

De nordiska folken måste se som sin första uppgift att skapa en inre harmoni och ett inbördes samförstånd. När detta är vunnet, och åter vunnet, få de ej glömma den än större uppgiften att samla allt flera och flera i kampen för det humanitetsideal som bör stå som en norm för jordens alla folk.

Uppgiften är ej lätt. Den kräver ej endast tålamod och uthållighet, den kräver även kraft och mod, och framför allt en okuvlig vilja. Jag vet att Nordens folk äger dessa egenskaper, och jag är förvissad om att de inte skall svika, den dag de bäst behövas.

I känslan härav höjer jag hornet för Nordens länder, för Nordens folk och Nordens regenter. — För Norden!